

IX | KREV A ŽIVOT, ZÁKON A LÁSKA

Litera zákona zabíjí, ale Duch dává život.

— 2. Korint'anům 3:6, *New Revised Standard Version.*

■ V následujících řádcích nechci nikoho vést k závěru, že krevní transfúze nejsou nebezpečné. Pravý opak je jednoduchou a prostou pravdou. Každá transfúze může být velmi riskantní. Ani na okamžik také nenaznačuji, že člověk jedná nesprávně, pokud pouze na základě náboženských důvodů, aniž by ho k tomu někdo jiný nutil, učiní osobní rozhodnutí vyhnout se transfundované krvi nebo jejím složkám a derivátům. Přitom je pravda, že skutky, které jsou *samy o sobě* správné, se mohou stát špatnými, jestliže jsou vykonány se špatným svědomím. Jak to napsal apoštol Pavel: „Pokládejte za šťastného toho člověka, který se rozhoduje, aniž by přitom jednal proti svému svědomí. ... každý skutek vykonaný se zlým úmyslem je hřích.“¹ Ponechávám na čtenáři, aby posoudil, zda se mu ve světle předložených důkazů určité názory na zacházení s krví budou zdát jako projev slabého nebo silného svědomí.

Domnívám se ale, že by se v žádném případě v této kritické záležitosti neměla podceňovat odpovědnost organizace a závažnost toho, jak autoritativně vynucuje, aby se svědomí jednotlivců podřídilo jejímu názoru. To, co se v případě Společnosti Strážná věž stalo v otázce zacházení s krví, je varující ukázkou toho, jak právní formalismus může vést do kalných vod navzájem si odporujících prohlášení, která ovšem pro členy organizace mohou mít ty nejhorší důsledky.

Ke konci čtyřicátých let dvacátého století organizace poprvé rezolutně vyhlásila zákaz používání krve v jakékoli podobě – ať již celé krve, nebo jejích částí. V průběhu následujících deseti let rozšiřovala tento původní zákaz o stále více a více formálních podrobností. V níže uvedené tabulce shrnuji současný náhled organizace na používání krve:

Zakázané krevní složky a jejich použití

Celá krev
Plazma
Bílé krvinky (Leukocyty)
Červené krvinky
Krevní destičky
Uskladnění pacientovy krve
pro potřeby transfúze

Povolené krevní složky a jejich použití

Albumin
Imunoglobuliny
Léky pro podporu srážlivosti krve
(Faktor VIII a IX)
Cirkulace pacientovy krve za pomoci přístroje
srdce-plíce nebo jiné metody mimotělního krevního
oběhu, „při kterých nedojde k jeho přerušení“²

¹ Římanům 14:22, 23, **JB**.

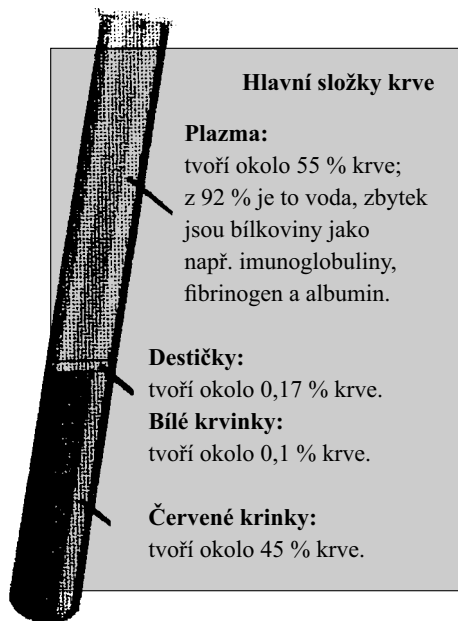
² *Tyto postoje jsou do detailů vysvětleny v časopise **Probud'te se!** z 22. června 1982, kde je přetištěn článek vydaný v **The Journal of the American Medical Association** (vydání z listopadu 1981). Tento článek, který vysvětluje postoj svědků Jehovových ke krvi, připravila Společnost Strážná věž.*

Společnost nyní rozlišuje složky krve na „hlavní“ a „vedlejší“ (výsledky rozdělení jsou patrné z předchozí tabulky). Zvolené třídění již svou povahou ilustruje svévolnost a proměnlivost takových nařízení. Kde dal Bůh lidem právo na zavádění takových klasifikací? Na jakém základě vytvořili autoři své kategorie – jednoduše podle určitého podílu na celkovém množství? Pokud ano, kde je – v procentech – hranice, která odděluje „hlavní“ frakce od „vedlejších“? Nebo snad rozlišují podle toho, jak významnou úlohu ta která složka sehrává? A jestliže je tomu tak, jak vyhodnotí a stanoví relativní význam její konkrétní úlohy? Bývalý vedoucí lékařského týmu v ústředí Společnosti Strážná věž, lékař s chirurgickou aprobací, v jednom rozhovoru se mnou připustil, že je obtížné zařadit jakoukoli složku krve do kategorie „hlavní“ nebo „vedlejší“, protože potřebuje-li pacient určitou složku krve pro záchranu života, pak je pro něj právě ona jasně v kategorii „hlavní“.³ Nedůslednosti o kterých mluvíme, mají ale mnohem závažnější důsledky.

Když se Společnosti Strážná věž zeptáte, proč nezakazuje použití *všech* krevních složek, dostane se vám vysvětlení, že změna v přístupu, který nyní umožňuje používání výše vyjmenovaných součástí, je dána tím, že se u nich jedná o velmi „malé množství“, a proto je jejich používání ponecháno na svědomí jednotlivce. Při bližším pohledu ale nacházíme důkazy naznačující neznalost nebo zamlčování určitých skutečností. Jsou to fakta tak závažná, že stanovisko Společnosti v jejich světle ztrácí smysl. Zamysleme se nad následujícími argumenty.

Rozhodné odsudky Strážné věže namířené proti používání „**celé krve**“ zní mnohým svědkům velmi přesvědčivě. Ačkoli takové transfúze byly běžné v padesátých a šedesátých letech, dnes jsou prováděny jen mimořádně. Pacientovi se ve většině případů podává jen konkrétní krevní složka, kterou potřebuje.⁴ Krev od dárce se po odebrání typicky rozdělí na řadu základních složek (plazma, leukocyty, erytrocyty atd.), a ty se uskladní pro budoucí použití. Převážná část se rozesílá přímo do nemocnic. Takže, stojí-li svědek před otázkou transfúze, v drtivé většině nemusí řešit, zda přijme celou krev, ale jen některou z jejích složek.

Rozporuplnost pravidel Strážné věže v otázce dělení krevních složek na přijatelné a nepřijatelné názorně dokládá příklad krevní **plazmy**. Jak je patrné z obrázku převzatého z *Probuďte se!* z 22. října 1990 (česky nevyšlo, pozn. překl.), tvoří plazma asi 55 procent z celkového *objemu* krve. Podle tohoto kritéria samozřejmě musí patřit mezi Strážnou věží zakázané „hlavní“ složky. Jenže plazma je až z 93 procent tvořena obyčejnou vodou. A z čeho je složeno těch zbývajících zhruba 7 procent? Jsou to především albuminy, globuliny (z nichž nejpodstatnější jsou imunoglobuliny), fib-

³ Dr. Lowell Dixon podporuje politiku Strážné věže, a je autorem nebo spoluautorem různých článků týkajících se krve vydaných v publikacích Strážné věže.

⁴ Z dotazu vzneseného 22. ledna 1990 na Červený kříž v Atlantě vyplynulo, že pouze 6 procent veškeré darované krve se do nemocnic předává jako nerozdělená krev, a zbývajících 94 procent se dělí na jednotlivé frakce.

rinogen a složky způsobující srážlivost krve (používané do preparátů pro hemofiliky).⁵ Jsou to stejné součásti, které společnost svým členům *povoluje*. Plazma je tedy zakázaná, ačkoli její hlavní složky se smí přijmout – pokud jsou do organismu zavedeny každá zvlášť. Zaslých jsem srovnání se situací, kdy lékař pacientovi zakáže jíst sendviče se šunkou a sýrem, ale zároveň mu je dovolí rozebrat a sníst – zvlášť chleba, zvlášť šunku a zvlášť sýr. Ale sendviče ne!⁶

Leukocyty neboli bílé krvinky jsou také zakázány. Termín „bílé krvinky“ je vlastně tak trochu zavádějící, protože většina leukocytů v našem těle se nachází mimo krevní systém. Lidské tělo obsahuje kolem 2 až 3 kilogramů leukocytů, z nichž pouze asi 2 až 3 procenta jsou v krevním oběhu. Zbývajících 97 až 98 procent je rozptýleno v tělesných tkáních a vytváří obranný (imunitní) systém.⁷

Člověk, který se podrobí transplantaci orgánu, přijme tedy do svého těla více cizích leukocytů, než kdyby podstoupil krevní transfúzi. Jelikož Strážná věž v současné době transplantace povoluje, její nekompromisní zákaz leukocytů – zatímco schvaluje ostatní složky krve – zcela postrádá smysl. Obhajovat jej lze leda překrucováním argumentů, jistě však ne z pozice morálních, racionálních, či logických důvodů. Svévolné dělení krve na „hlavní“ a „vedlejší“ složky lze tedy považovat za neopodstatněné. Ačkoli je plazma z 93 procent obyčejná voda, organizace ji zakazuje s odůvodněním, že tvoří 55 procent objemu krve. Zároveň ale nepovoluje leukocyty, které podle tabulky v *Probudte se!* tvoří pouhou jednu desetinu procenta (0,1 %) krevního objemu.⁸

Absence mravních či logických důvodů ve stanoviscích Strážné věže je patrná i na příkladu mateřského mléka, které obsahuje více leukocytů, než stejné množství krve. V jednom krychlovém milimetru krve dosahuje počet leukocytů 4 000 až 11 000, zatímco v několika prvních měsících kojení se jich v jednom krychlovém milimetru mateřského mléka nachází až 50 000 – to je pětkrát až dvanáctkrát vyšší koncentrace.⁹

⁵ *The Encyclopædia Britannica*, sv. 3 (1969), strana 795; *The Encyclopedia Americana*, mezinárodní vydání, sv. 4, 1989, strana 91.

⁶ Je zajímavé, že voda, jež tvoří největší složku plazmy, neustále volně „proniká do krevního řečiště a opět z něj vychází“, mísi se s vodou v tělesných buňkách a s mimobuněčnými tekutinami. Takže nikdy není konstantní složkou krve. (*The New Encyclopædia Britannica*, Macropædia, sv. 15, 1987, strany 129, 131.)

⁷ *The New Encyclopædia Britannica*, Macropædia, sv. 15, 1987, strana 135 vyzdvihuje, že „většina leukocytů je vně krevního oběhu, a jen menší část se přepravuje v krevním řečišti z jednoho místa na druhé.“ Označit je jako „hlavní složku krve“ je podobné jako tvrdit, že cestující ve vlaku jsou základní a nedílnou složkou **personálu** železnice. Dr. C. Guyton v *The Textbook of Medical Physiology (Učebnice lékařské fyziologie)* [7. vyd., Saunders Company, Philadelphia] na straně 52 vysvětluje, že hlavním důvodem přítomnosti leukocytů v krvi „je prostý transport z kostní dřevě nebo lymfatické tkáně do těch částí těla, kde jsou potřeba.“

⁸ Tato frakce je tak malá, že se **Probudte se!** ani nesnaží ji zobrazit ve svém diagramu, a je zahrnuta do krevních destiček, které samy tvoří pouze asi dvě desetiny jednoho procenta veškeré krve. I ty jsou na seznamu zakázaných položek.

⁹ *The New Encyclopædia Britannica*, Macropædia, sv. 15, 1987, strana 135; J. H. Green, *An Introduction to Human Physiology (Úvod k fyziologii člověka)*, 4. vydání, Oxford: Oxford University Press, 1976, strana 16. K množství leukocytů obsaženém v lidském mléku viz Armond S. Goldman, Anthony J. Ham Pong a Randall M. Goldblum: „Host Defenses: Development and Maternal Contributions“, *Year Book of Pediatrics*, Chicago: Year Book Medical Publishers, Inc., 1985, strana 87.

Na seznamu zakázaných složek krve nám tedy zbývají už jen erytrocyty (červené krvinky) a krevní destičky. Co ale můžeme říci o *povolených* krevních složkách?

K důležitým faktorům, které je třeba mít na mysli, patří to, že Strážná věž hledá většinu argumentů v těch ustanoveních mojžíšského Zákona, která příkazují vylévat krev zabitých zvířat na oltář nebo na zem; zdůvodňují se jimi námitky Společnosti proti *skladování* lidské krve.¹⁰ Pamatujme dále, že povolené složky krve se prezentují jako komponenty, jež jsou v ní zastoupeny jen *nepatrným podílem*. S vědomím těchto dvou důležitých bodů teď uvažujme o krevních složkách, které organizace schvaluje.

Jednou z nich je **albumin**. Albumin je používán zejména při popáleninách a při těžkém krvácení. Člověk, který utrpí na 30 až 50 procentech povrchu těla popáleniny třetího stupně, potřebuje kolem 600 gramů albuminu. Strážná věž proti tomu nemá námitek. Kolik krve je třeba k získání tohoto množství? Odpověď zní: *10 až 15 litrů*.¹¹ To lze jen těžko označit jako „malé množství“. Navíc je jasné, že albumin se získává z krve, která byla uskladněna, a ne „vylita“.

Podobné je to s imunoglobuliny (např. gamaglobulin). Na zhotovení jedné injekční dávky gamaglobulinu (aplikuje se lidem – včetně svědků Jehovových – např. jako prevence cholery při cestách do některých jižních zemí) je zapotřebí bezmála 3 litrů krve.¹² i to je více, než kolik se spotřebuje při běžné transfúzi. A gamaglobulin se samozřejmě také získává z uskladněné krve, která nebyla „vylita“.

Zbývají nám koagulační přípravky (např. faktory VIII a IX). Hemofilici se ještě ve čtyřicátých letech 20. století, než se používání těchto přípravků rozšířilo, dožívali v průměru 16,5 roku.¹³ Dnes se díky preparátům vyrobeným z krve mohou dožít stejného věku jako zdraví lidé. Na výrobu přípravků, které člověka trpícího touto chorobou udrží celou tu dobu při životě, je třeba zpracovat odhadem 100 000 litrů krve.¹⁴ a třebaže vlastní preparáty představují pouhý zlomek tohoto objemu, nemůžeme se s uvážením kvantity výchozí suroviny nezeptat, jak lze něco takového považovat za „malé množství“ krve?

Užívání kterékoli z těchto krevních součástí vyžaduje *skladovat* velké, ba přímo *ohromné* množství krve. Na jedné straně Strážná věž vyhláší užívání těchto krevních komponent za povolené – a spolu s nimi logicky schvaluje i uskladnění krve, z níž se pak získávají a vyrábí – a na druhé straně tvrdí, že je proti ukládání krve do zásoby, neboť to odsuzuje Bible. To také uvádí jako *jediný důvod*, proč svědkům zakazuje autotransfúzi (tedy použití vlastní krve, která je pacientovi předem odebrána, uskladněna, a v průběhu operace vrácena do krevního řečiště).¹⁵ Takové postoje zjevně svědčí o svévolnosti, proměnlivosti a rozporuplnosti stanovisek.

¹⁰ 1. Mojžíšova 9:3, 4; 3. Mojžíšova 7:26, 27; 17:11–14; 5. Mojžíšova 12:22–24.

¹¹ V jednom litru krve je asi 50 gramů albuminu. Abychom tedy získali 600 gramů albuminu, potřebujeme přibližně 12 litrů krve.

¹² Číslo získáme, když vydělíme množství gamaglobulinu v jedné dávce množstvím, jež se nachází v jenom litru krve.

¹³ V roce 1900 to bylo pouhých 11 let.

¹⁴ Tento odhad je velmi konzervativní. Skutečné číslo je ve většině případů pravděpodobně mnohem vyšší.

Strážná věž z 15. června 1985 na straně 30 (česky nevyšlo, pozn. překl.) prohlašuje, že „každá jednotlivá dávka faktoru VIII se získá z plazmy odebrané až 2 500 dárčům krve“.

¹⁵ Postoj organizace k tomuto námětu je podrobně s mnoha technickými detaily a s důkazy vysvětlen ve **Strážné věži** z 1. března 1989, strany 30 a 31 (česky 20/1989, samizdat).

Jen těžko se dá věřit, že by jak tvůrci, tak i vykladači a obhájci nařízených pravidel byli natolik neznalí faktů, že by tyto nesrovnalosti a naukovou zvlí nevnímali. A přesto je to jediná polehčující okolnost, která by ještě mohla zabránit označení těchto postojů za nepoctivé.

Rozhodovat za jiné ve věcech zdraví a lékařské péče – tu něco zakázat, tam zase povolit – znamená pouštět se na tenký led. Zákazem můžeme vytvářet iracionální obavy a povolením zase vzbuzovat falešný pocit bezpečí. Moudrost – spolu s pokorou – velí ponechat odpovědnost za toto rozhodování a rozlišování tam, kam patří především – na svědomí jednotlivce.

Články otištěné k tématice krve ve *Strážné věži* zdůrazňují „nekompromisnost“ postojů, jež ke krvi Společnost zaujímá. Často také uplatňovanou praxi vychvalují jako záchranu zdraví a životů členů. Téměř nikdy se člověk nedoče o údajích ani zkušenostech, které by tato pravidla stavěly do nepřiznivého světla.

Články z nedávné doby, například v *Probudte se!* z 8. října 1988, přinášejí tvrzení, že dodržování pravidel Společnosti chrání její členy před nákazou AIDS. V tomto článku se na straně 11 zdůrazňuje, „že nejpozději počátkem roku 1985 se většina z 10 000 Američanů postižených těžkou poruchou srážlivosti krve nakazila virem AIDS“. *Probudte se!* z 22. října 1990 přináší na straně 8 tyto nové informace: „Hemofilici, kteří na svou chorobu většinou užívají koagulační faktor vyrobený z plazmy, téměř vymřeli. Do zavedení tepelné úpravy, kterou se z tohoto léku eliminuje virus HIV, se ve Spojených státech 60 až 90 procent z nich nakazilo virem AIDS.“ Obdobně *Strážná věž* z 15. června 1985 (česky nevyšlo, pozn. překl.) v článku nazvaném „Británie, krev a AIDS“ na straně 30 uvádí, že „asi 70 miliónů jednotek koncentrovaného faktoru VIII bylo ze Spojených států dovezeno do Británie pro tamější pacienty trpící poruchou srážlivosti“. Pak článek pokračuje těmito slovy: „Zdá se, že prostřednictvím těchto krevních produktů se virus AIDS dostal do britských zásob léčiv.“

Ačkoli všechny tyto články pějí mnoho chvály na ochrannou moc pokynů Společnosti v otázce krve, zapomínají svým čtenářům zdůraznit jednu důležitou věc: totiž, že se zmínění hemofilici nakazili ze složky krve, kterou Společnost *Strážná věž* oficiálně prohlásila za přípustnou – z faktoru VIII získaného z krevní plazmy.¹⁶ Jak ukazuje *Probudte se!* z 22. října 1990 (česky nevyšlo, pozn. překl.) na stranách 7 a 8, k některým případům nákazy AIDS došlo při „transplantaci tkání“, které Společnost rovněž prohlašuje za přípustné.

To vše ukazuje, jak je od náboženské organizace hloupé a naprosto pochybené, když si osobuje Boží moudrost a duchovní moc, s níž se pouští do vytváření složitého souboru norem a detailního rozlišování, které pak prohlašuje za závazné mravní principy, a když se snaží rozhodovat za jiné, kdy, a za jakých okolností se ještě pohybují v mezích osobního svědomí, a kdy už mimo ně.

Transfúze krve a krevních frakcí jsou spojeny s reálnými riziky. Stejně tak je ale pravda, že rozsáhlé krvácení v průběhu operace může skončit smrtí. Pacienti, kteří se obávají možnosti nákazy přenášené krví, se tedy logicky budou zajímat o variantu s podáváním předoperačně uskladněné vlastní krve. Jak jsme ale viděli, Společnost si přisvojuje pravomoc vyjmout tuto možnost z domény osobních rozhodnutí, a snaží se zakázat dokonce i „intraoperační autotransfúzi“ (při níž se krev

¹⁶ Viz *Probudte se!* z 22. června 1982, strana 25; *Strážná věž* z 15. června 1978, strana 30 (česky vyšlo až o 11 let později ve *Strážné věži* 11/1989, samizdat, pozn. překl.). Toto nařízení bylo vydáno v době vysokého rizika AIDS, které ale v té době nebylo známo. Později se velmi snížilo riziko infekcí přenášených krví díky screeningovým testům a dokonalejšímu zpracování krve.

částečně odsává do plastové nádoby, a později se vrací do organismu).¹⁷ Existují tisíce lidí, kteří se v této otázce života a smrti ochotně vzdávají svého práva na samostatné rozhodnutí, a přenechávají je organizaci, ačkoli je z její historie patrné, že se jenom velmi neochotně přiznává k odpovědnosti za škody, které způsobila její nařízení. Jsou totiž syceni téměř výhradně pozitivními informacemi a zkušenostmi, zatímco o negativních stránkách se doslechnou zřídka nebo vůbec ne.

Uveďme za všechny příklad publikovaný v časopise *Discover* v srpnovém vydání z roku 1988. Jedna svědkyně Jehovova musela ve věku 42 let přistoupit na několik let trvajících sérii operací nádorů na močovém měchýři. Před poslední z nich odkládala prohlídku u lékaře tak dlouho, dokud nezačala silně krvácet, s následkem těžké chudokrevnosti. Trvala na tom, že nechce transfúzi, a lékaři její přání respektovali. Na urologii se jí celý týden neúspěšně snažili zastavit krvácení, přičemž krevní obraz se jí neustále zhoršoval. Lékařka, která článek napsala, pokračuje ve vyprávění:

K postupnému zhoršování krevního obrazu se u paní Peytonové přidaly potíže s dechem. Tělesné orgány pro své fungování potřebují určité množství kyslíku, který je z plic přenášen do těla molekulami hemoglobinu v červených krvinkách. ... Lékařský tým postupně posiloval jeho přísun kyslíkovou maskou, až pacientka nakonec dýchala jen čistý kyslík. Pár posledních červených krvinek, které ještě měla, fungovalo na plný výkon, ale stejně nestačily dopravovat potřebné množství paliva, které organismus potřeboval.

Nedostávalo se jí vzduchu, a dechová frekvence se zvyšovala. Působila omámeně, a nakonec se nevyhnutelně ozvala vlákna srdečního svalu, u nichž se nedostatek kyslíku projevil ostrou, svíravou bolestí v hrudníku.

Lékařka a autorka článku popisuje, jaké měla pocity v okamžiku, kdy vstoupila do nemocničního pokoje:

Když jsem vešla dovnitř ... naskytl se mi hrůzostrašný pohled. Všichni v místnosti se věnovali rozložitě ženě s kyslíkovou maskou na obličeji, která dýchala rychleji, než se zdálo být v lidských silách. U hlavy postele se k ní skláněli její tři přátelé, svědkové Jehovovi, kteří jí dávali instrukce ... Po stranách figurovalo několik lékařů – jeden sledoval klesající krevní tlak, jiný se snažil nabrat z tepny krev. Tekutina, která pomalu naplnila stříkačku, měla hustotu havajského punče; podle testů její hematokrit (poměr červených krvinek k celkovému objemu krve) klesl na 9 % (norma pro ženy bývá okolo 40 %). Z okraje postele visela nádoba s obsahem třešňově červené moči. Žena umírala. Na křivce kardiogramu se objevila hluboká údolí signalizující přetížení srdce. Během několika hodin budou škody, o nichž svědčí, nevratné.

Došlo k zástavě srdce. Tým lékařů a zdravotních sester zahájil kardiopulmonální resuscitaci, podával ženě epinefrin a atropin, a posléze elektrické šoky na obnovení srdeční činnosti. Srdce začalo slabě bít, a pak se opět zastavilo. Následovala další resuscitace, dávky epinefrinu, atropinu, elektrické šoky a opět resuscitace. Trvalo to celou hodinu, než pominula poslední nádej, a oživovací pokusy ztratily smysl. Pacientka byla nevratně mrtvá.

---

¹⁷ Viz **Probud'te se!** z 22. června 1982, strana 25. (Pozn. překl.: Od roku 1995 již Společnost Strážná věž připouští, že „zpětné podání pacientovy vlastní krve“ během operace, je přijatelné. Viz **Strážná věž** z 1. srpna 1995, strana 30.)

Lékařka, která vše popsala, necharakterizovala pacientku jako pouhou fanatičku. Napsala:

Říkali mi, že to byla inteligentní žena, která plně chápala důsledky svého rozhodnutí. Ale připadalo mi, že její úsudek pramenil ze zaslepenosti vírou.¹⁸

Žena z tohoto příkladu se potýkala s opakovaným problémem, který vyžadoval pravidelné chirurgické zákroky. V takové situaci jí mohlo připadat rozumné a ze zdravotního hlediska bezpečné použít svoji vlastní uskládněnou krev. Žel, tuto možnost vyloučil „zákon teokracie“, jehož poslušnost jí obrala o možnost vlastní volby.

Pokud by organizační pokyny byly opravdu založeny na Bibli, pak by následky jejich dodržování mohly být považovány za věci, které Boží služebník musí být ochoten podstoupit bez ohledu na možné utrpení – například zdravotní následky z odkládání nebo odmítání operace kvůli obavám a nejistotě v otázkách krve; nebo i obětování života z pocitu Bohu učiněného závazku, že všechno, co je z krve – kromě povolených frakcí – je třeba odmítnout.¹⁹ Mnozí svědkové Jehovovi se ve své upřímnosti drží pokynů své organizace. Někteří kvůli tomu viděli umírat vlastní děti, a bylo by nespravedlivé a kruté říkat, že jim scházela rodičovská láska. Prostě jen akceptovali tvrzení, že normy a pokyny Společnosti – jakkoli jsou složité až matoucí – jsou biblicky zdůvodněné, a tudíž Bohem ustanovené. Žel jenom málo tvrzení bylo kdy založeno na tak vratkém základě.

Jak už bylo řečeno, velká část dokazování Strážné věže je založena na textech z Hebrejských písem, především na nařízeních mojíšského Zákona. Společnost ale uznává, že pro křesťany tento zákon již neplatí, a proto často používá pasáž z Genesis 9:1–7, která má následující znění:

A Bůh přikročil k tomu, aby požehnal Noemovi a jeho synům a aby jim řekl: „Bud'te plodní a přibývejte a naplňte zemi. A strach z vás a zděšení z vás bude nadále na každém živém zemském tvorovi a na každém nebeském létajícím tvorovi, na všem, co se pohybuje na zemské půdě, a na všech mořských rybách. Nyní jsou vám dáni do rukou. Každý pohybující se živočich, který je na živu, ať vám slouží k jídlu. Jako v případě zeleného rostlinstva vám to opravdu všechno dávám. Pouze maso s jeho duší – jeho krví – nebudete jíst. A kromě toho si vyžádám zpět vaši krev vašich duší. Z ruky každého živého tvora si ji vyžádám zpět; a z ruky člověka, z ruky každého, kdo je jeho bratr, si vyžádám zpět duši člověka. Kdokoli prolévá lidskou krev, člověkem bude prolita jeho vlastní krev, neboť On udělal člověka k Božímu obrazu. A pokud jde o vás, vy bud'te plodní a přibývejte, ať se vámi země hemží, a přibývejte na ní.

¹⁸ Elisabeth Rosenthalová, článek nazvaný „Oslepení světlem“, časopis *Discover*, srpen 1988, strana 28–30.

¹⁹ V roce 1970 moje manželka téměř vykrvácela k smrti, když se její počet krevních destiček snížil z normálního počtu 200–400 tisíc/mm³ na přibližně 15 tisíc/mm³. Po několika dnech silného krvácení byla hospitalizována v Brooklynské nemocnici, a oba dva jsme jednoznačně odmítli jak přijetí destiček, tak jakéhokoli krevního derivátu (včetně těch, které již byly od té doby organizací prohlášeny za „přijatelné“). Naštěstí se jí po dvou týdenním pobytu a intenzivní terapii prednisonem vrátilo zdraví. To, co prohlašuji v této knize, tedy není dokladem osobní neochoty čelit ztrátě, pokud bych věřil, že jí lpění na Boží vůli vyžaduje.

Společnost tvrdí, že pokud jsou všichni lidé Noemovými potomky, platí pro ně i tyto příkazy. Dále se předpokládá, že pokyny o krvi v mojžíšském Zákoně jsou pouhým opakováním nebo rozpracováním dříve stanoveného původního zákona, a tudíž stále platí. Jinak by ani nemělo smysl citovat z něj texty, které v dané souvislosti dávno nejsou relevantní, jelikož křesťané nepodléhají mojžíšskému Zákonu.²⁰ Boží nařízení ohledně krve dané Noemovi je tím tedy prohrašováno za navěky platné.

Jestliže je to tak, nemělo by totéž platit pro další příkazy z téže pasáže: „... buďte plodní a přibývejte, ať se vámi země hemží, a přibývejte na ní“? A jestliže je to tak, čím Společnost Strážná věž ospravedlní výzvy svým členům, nejen aby zůstávali svobodní, ale též aby manželé zůstali bezdětní? *Strážná věž* v článku z 1. března 1988 (česky 1. prosince 1988, strana 13 a 14/1988, samizdat) nazvaném „Rození dětí mezi Božím lidem“ na straně 21 uvádí, že vzhledem k „omezenému času“, který ještě zbývá pro kazatelskou činnost, „je vhodné, aby se křesťané ptali sami sebe, jak ovlivní uzavření manželství anebo – jestliže již v manželství jsou – narození dětí jejich podíl na onom životně důležitém díle“. Článek připouští, že rození dětí bylo součástí Božího přikázání, které lidé dostali po potopě, ale na straně 26 se dočteme: „Dnes není rození dětí výslovně součástí práce, kterou Jehova svěřil svému lidu. ... Otázka rození dětí v tomto čase konce je tedy osobní věcí, a každá dvojice se musí rozhodnout sama. Ale protože ‚zbývající čas je zkrácen‘, manželské dvojice udělají dobře, když pečlivě a s modlitbou zváží výhody a nevýhody rození dětí v těchto dobách.“ Jestliže lze Jehovova slova pronesená k Noemovi na téma rození dětí a ‚plodnosti a hemžení‘ odložit jako překonaná, jak je možné zároveň tvrdit, že Jeho slova o krvi je třeba považovat za stále platná? A jak je možné použít je jako východisko pro podporu tvrzení, podle kterého jsou nařízení mojžíšského Zákonu o krvi stále platná pro dnešní křesťany?

Daleko závažnější však je, že se oněm slovům v Genesis podsouvá význam naprosto odlišný od toho, co doopravdy říkají. Z textu Písma – v kterémkoli překladu – je jasné, že Bůh na tomto místě mluví o krvi pouze a jedině v souvislosti se zabíjením zvířat, a poté se *zabíjením* lidí. V případě zvířat měla být krev vylévána evidentně jako uznání toho, že život, který *byl takto obětován* (kvůli potravě), byl vzat pouze s Božím svolením, nikoli na základě přirozeného práva. U lidí volala prolitá krev po krvi toho, kdo ji prolil, protože lidský život je Boží dar, a nikdo od Boha nedostal právo tento dar po libosti odnímat. Prolitá krev usmrcených zvířat a zabitých lidí představuje život, který byl *zmařen*.²¹ Totéž platí u často uváděných veršů z mojžíšského Zákonu, které vyžadují, aby krev byla „vylita“. Ve všech případech se nepochybně jedná o krev zvířat, která byla *usmrcena*. Krev zde zastupuje život, který byl vzat, a ne život, jenž trvá v živém tvorovi.²²

K transfúzím krve ale nedochází proto, že by došlo k zabití zvířete nebo člověka. Zdrojem krve je *žijící* dárcé, jehož život zůstává zachován. Krev v případě transfúze zdaleka neznamená něčí *smrt*, ale je používána za zcela opačným účelem, totiž k *uchování* života. Tím nechci prohlašovat krevní transfúze za žádoucí léčbu nebo za nesporně správné, nýbrž jen ukázat, že ne-

²⁰ Římanům 6:14; 10:4; Hebrejcům 8:6, 13.

²¹ Navzdory tvrzení Strážné věže představuje krev samotná v Písmu nikoliv život, ale smrt, a slouží k předobrazu života *ztraceného nebo obětovaného*. Srovnej 1. Mojžíšovu 4:10, 11; 37:26; 42:22; 2. Mojžíšovu 12:5–7 (porovnej toto s 1. Petra 1:18, 19); 2. Mojžíšovu 24:5–8; Matouše 23:35; 26:28; 27:24, 25 a tak dále. Pokud je však krev součástí *živého tvora*, potom může být obrazem života neboli živé „duše“.

²² 3. Mojžíšova 17:13, 14; 5. Mojžíšova 12:15, 16, 24, 25.

existuje žádná reálná souvislost ani opravdová paralela mezi nařízením z Genesis, které se týká usmrcení zvířete a konzumace jeho krve, a mezi používáním krve při transfúzi. Žádná taková analogie prostě neexistuje.

V prosinci 1981 dostala Společnost dopis od jednoho muže, s nímž svědkové Jehovovi vedli biblické studium. Vyjadřoval v něm potíže, které mu činila snaha sladit nauky o krevních transfúzích s biblickými texty uváděnými jako jejich základ. V rozboru veršů z Písma dochází k podobným závěrům, jaké jsem právě předložil:

Zdá se mi tedy, že výše uvedené pasáže naznačují, že biblický zákaz jíst krev se vztahuje pouze na situaci, kdy člověk zabije oběť, a pak použije její krev, místo aby ji vrátil Bohu, který jediný má právo život vzít.

Nejvíce na mne zapůsobilo toto vyjádření na konci jeho dopisu:

Další věc, která mě v souvislosti s tímto tématem tíží je, že svědkové Jehovovi říkají, že Bůh zakazuje jíst krev, protože je symbolem života, který má v Božích očích velkou hodnotu. Vyslovením tohoto zákazu chce lidem vštípit vědomí, že život je cenný. To se mi zdá velmi rozumné. **Nemohu ale pochopit, jak by symbol mohl mít větší hodnotu než skutečnost, kterou znázorňuje.**

Je pravda, že krevní transfúze člověku nemusí pomoci a nebo může uškodit. Ale v určitém procentu případů jsou jediným prostředkem udržení života do doby, než bude možné nasadit jinou léčbu, například když se jedná o silné krvácení, které nelze rychle zastavit. Zdá se mi, že nechat v této situaci zemřít člověka, **abychom zachovali symbol života**, je samo o sobě rozpor, a znamená přikládat větší **význam symbolu než skutečnosti, kterou znázorňuje.**

... Stejně jako svědkové Jehovovi pevně věřím, že pokud k tomu pravý křesťan bude povolán, musí být připraven pro svoji víru v Boha zemřít. Ale obětovat život tehdy, kdy to Bůh nevyžaduje nebo si to nepřeje, to přece nemůže mít žádnou reálnou hodnotu.²³

Závěrem uvedme, že pokud na základě zákonů prikazujících *vylít* krev zavrhneme její *ukládání do zásoby*, ignorujeme původní *účel* nařízení. Podle kontextu byly příkazy o vylévání krve poražených zvířat Izraelitům dány proto, aby ji nemohli *požívat v potravě*, ne aby ji nemohli *skladovat*. O ukládání do zásoby tu vůbec nešlo. Používat tyto zákony způsobem, jaký vidíme zde, jednak postrádá logiku, a jednak je ryzí manipulací s důkazy, jimž je vnucován význam, který jim nebyl určen ani náznakem.

Jestliže křesťané dnes nepodléhají žádnému zákoníku, ale „královskému zákonu lásky“ a „zákonu víry“, pak si tyto věci jistě zaslouží hluboké zamyšlení a rozjímání.²⁴ Dovolíme-li, aby v životně důležitých okamžicích za člověka rozhodovala právě platná pravidla, svědčí to o tom, že si vážíme života? Je to projev lásky k Bohu nebo k bližnímu, když se držíme postupů, pro které není v Božím slově zřetelná opora?

²³ *Upřednostňování symbolu krve před samotným životem je podobné muži, který by upřednostňoval svůj snubní prsten (symbol svého manželství) před manželstvím samotným nebo před svojí manželkou. Kdyby se měl rozhodnout, jestli obětuje svoji manželku nebo svůj snubní prsten, rozhodl by se zachránit snubní prsten.*

²⁴ Římanům 3:27; 6:14; 10:4; Galat'anům 3:10, 11, 23–25; Jakub 2:8, 12.

Není sporu o tom, že klíčovým textem, který Společnost Strážná věž při svém dokazování používá, jsou verše ze Skutků 15:28, 29. Týkají se rozhodnutí jeruzalémského zasedání, a obsahují tato slova: „Abyste se zdržovali věci obětovaných modlám a krve a zardoušeného a smilstva.“ Později v této kapitole budu rozebírat, jak Písmo ukazuje, že zde nejde o nějakou formu právně závazného výnosu. Situace ze Skutků je ale podstatná, protože ji Společnost používá jako klíčový důkaz pro svoje tvrzení, že nařízení mojžíšského Zákona jsou přenosná do křesťanství. I o tomto bodu se podrobněji zmíním později. Stručně v této chvíli jenom zdůrazním, že vybídnutí „abyste se zdržovali krve“ se nad jakoukoli pochybnost týká *jedení* krve. *Strážná věž* z 15. června 1978, str. 23 (česky 1. listopadu 1979 a 3/1979, samizdat) cituje profesora Eduarda Meyera, který uvádí, že slovo „krev“ v tomto textu bylo použito ve významu „požívat krev, která byla zakázána zákonem (1. Moj. 9:4). Zákon byl dán Noemovi, a jeho prostřednictvím lidstvu jako celku.“ „Požívat“ znamenalo *jíst krev*.²⁵

Hlavní otázkou tedy je to, zda může být prokázáno tvrzení organizace Strážná věž, že krevní transfúze se rovnají jedení krve. Pro takové tvrzení ve skutečnosti neexistuje žádný solidní podklad. Samozřejmě, lékaři používají metody, při nichž dochází k „intravenózní výživě“, při které je organismus posilován specifickými nutričními roztoky, které obsahují například glukózu, a jsou do krevního oběhu zaváděny prostřednictvím žil. Nicméně, jak odborníci potvrdí a jak i Společnost Strážná věž čas od času uzná, krevní transfúze není totéž co intravenózní výživa. Transfúze je vlastně transplantace *tkáně* v tekutém stavu. Není to infúze živin.²⁶ V případě transplantace ledviny nedochází k tomu, že by ledvina byla tělem spotřebována jako potrava. Zůstává ledvinou a zachovává si stejný tvar i funkci. To samé platí o krvi. Když je transfundována, tělo příjemce ji netráví jako potravu. Transfundovaná krev si stále uchovává podobu tekuté tkáně a má stále stejnou formu i funkci. Je nemožné, aby buňky v těle zužitkovaly krev stejně jako zužitkovávají potravu. Aby k tomu mohlo vůbec dojít, krev by musela nejdříve projít trávicím traktem, rozložit se na vstřebatelné prvky, a teprve potom by mohla být buňkami přijata. Aby krev mohla sloužit jako potrava, musela by se nejprve opravdu sníst.²⁷

Když zdravotní personál usoudí, že je třeba provést krevní transfúzi, není to proto, že by si lékaři mysleli, že pacient trpí podvýživou. Nechybí mu živiny. Co mu ale chybí, je kyslík, a to proto, že v jeho těle není dostatečná zásoba červených krvinek, které kyslík po těle roznášejí. V některých případech k transfúzi dojde z jiných důvodů, například není-li v krevním řečišti dostatek krevních destiček pro srážení krve nebo imunoglobulinů obsahujících protilátky nebo jiných složek. Ani v žádném z těchto případů se nejedná o dodání živin.

---

²⁵ Ve *Strážné věži* z 15. září 1958 (strana 575) se tvrdí: „Kdykoli je v Písmech zmínka o zákazu krve, je to ve spojení s přijímáním krve jako potravy, proto co se nás týče, je zakázáno přijímat ji jako výživu.“ Toto zůstává i nadále základním východiskem, a tak Společnost hlásá, že krevní transfúze je stejná jako požívání krve, tedy jako přijímání krve v podobě potravy.

²⁶ **Probud'te se!** z 22. října 1990, strana 9. Ve snaze označit krevní transfúzi za „výživu“ těla se publikace *Strážné věže* vždy uchýlovaly k citacím ze starších lékařských zdrojů, např. *Francouze Denyse* ze 17. století. (Viz např. *Strážná věž* z 15. dubna 1985, strana 13 [česky 1. ledna 1986, str. 22; a 19/1985, samizdat]). Na podporu tohoto názoru nemohli citovat jedinou současnou autoritu.

²⁷ Společnost Strážná věž někdy srovnává krevní transfúzi s infúzí alkoholu do žil. Alkohol je však velmi odlišná tekutina, kterou již mohou buňky těla přijmout jako výživu. Alkohol a krev jsou z tohoto hlediska zcela odlišné.

Společnost Strážná věž se snaží obejít skutečnost, že se při transfúzi nejedná o přijímání jídla ani o výživu těla. Dělá to tak, že když o celé problematice pojednává, pro svoji potřebu svévolně spojuje termín „vyživovat“ s termínem „zachovat si život“ nebo dokonce používá pouze „zachovat si život“.²⁸ To je klasická taktika, jak odvést pozornost od podstaty problému. Výživa těla přijímáním potravy a zachování života nejsou jedno a totéž. Přijímání potravy je pouze jedním z mnoha prostředků, kterými je náš život zachovávan. K dalším patří dýchání, dostatek vody a ostatních tělních tekutin, udržení normální tělesné teploty a dostatek spánku a odpočinku. Když se v dané otázce Písmo dotýká krve, nečiní tak zešíroka a v pojetí „zachovat si život“ jako celek, ale zcela konkrétně se zaměřuje na *akt* jedení krve, a ještě podrobněji, na jedení krve usmrcených zvířat. Když Izraelita jedl nevykrváčené maso, zachování jeho života v žádném případě nezáviselo na konzumaci krve, kterou maso obsahovalo. Samotné maso, lhostejno zda s krví nebo bez ní, by k tomu účelu posloužilo dostatečně. Předmětem sporu tak nebylo to, zda si zachová život, když bude – nebo naopak nebude – jíst krev. Byl zakázán vlastní akt jedení krve, a zákony ohledně krve nerozebíraly pohnutky jednotlivce nebo konečné důsledky v případě, že krev jedl.

Zakrývání skutečné podstaty zákazu požívání krve, kterého organizace Strážná věž dosahuje tím, že do problematiky neoprávněně podsouvá koncept „zachování života“, zároveň umožňuje, aby Společnost podváděla své členy myšlenkou, že každý, kdo přijme krevní transfúzi, pohrdá výkupní obětí Kristovy prolité krve. Dvojakost, se kterou Společnost uvažuje a postupuje, je přitom patrná z toho, že složky krve, které svědkům dovoluje přijmout, jsou často určeny přímo k „zachování života“, jako je tomu v případě faktoru VIII, který je podáván hemofilikům, nebo imunoglobulinů, které chrání proti nemocem, jenž mohou mít smrtelné následky a nebo tehdy, když se jedná o neslučitelnost Rh faktoru.²⁹ Jestliže jsou zpochybňovány pohnutky těch, kteří chtějí zůstat naživu, nebo si to přejí pro své bližní, není to laskavé ani poctivé. Zvláště, je-li důvodem pro takové odsouzení skutečnost, že dotyční údajně zapřeli svoji víru tím, že se nedrželi pravidel a zákazů, které nemají žádné oprávnění v Písmu, a které vydala náboženská organizace. Jedná se tedy o snahu zatížit svědky břemenem viny. Ta je ale vyvolána v důsledku uvalení lidských, nikoli Božích, měřítek.

„ZDRŽOVAT SE KRVE“

Dopis ze Skutků 15. kapitoly, který apoštolové a jeruzalémští starší muži zaslali sborům, používá v souvislosti s modlářstvím, krví, smilstvem a zardoušenými zvířaty výraz „zdržovat se“.³⁰ Řecký termín (*apékthomai*), který pisatelé zvolili, má základní význam „držet se stranou od ně-

²⁸ Viz například *Strážná věž* z 1. března 1989, strana 30 (česky 20/1989, samizdat); *Strážná věž* z 15. dubna 1985, strana 12 (česky 1. ledna 1986 a 19/1985, samizdat).

²⁹ Viz například *Strážná věž* z 1. června 1990, strany 30, 31. Apoštol Petr prohlásil, že Kristus „vynesl naše hříchy ve svém těle na kříž, abychom tak svobodni od hříchů mohli žít pro spravedlnost; jeho zraněními jste byli uzdraveni“. (1. Petra 2:24, *NRSV*; srovnej Izajáše 53:4, 5; Skutky 28:27.) To samozřejmě neospravedlňuje úvahu, že ten, kdo se snaží vyléčit svá zranění či jiné fyzické potíže s pomocí lékařů, projevuje nedostatek ocenění pro Kristovu léčivou moc v tomto klíčovém duchovním ohledu.

³⁰ Skutky 15:20, 29.

čeho“. Publikace Strážné věže dovozují, že vzhledem ke krvi má toto slovo naprosté, vše zahrnující uplatnění. V publikaci *Můžeš žít navždy v pozemském ráji* čteme na straně 216: „Zdržovat se krve“ znamená vůbec ji do svého těla nepřijmout.“ Podobně můžeme číst i ve *Strážné věži* z 1. května 1988 na straně 17 (česky 1. ledna 1989, str. 28 a 18/1988, samizdat): „Chodit v Ježíšových šlápějích tedy znamenalo nepřijímat krev do těla ústy ani nijak jinak.“ Má ale tento výraz, tak jak je použit v Písmu, opravdu absolutní význam, který mu publikace připisují? Anebo může místo toho mít relativní význam, který se vztahuje na konkrétní a ohraničenou oblast?

Z toho, jak je použitý například v 1. Timoteovi 4:3, vyplývá, že uvedený termín může mít nikoli pouze absolutní a vše zahrnující význam, ale rovněž význam zcela specifický a konkrétní. Apoštol Pavel zde varuje, že někteří zdánliví křesťané zavádějí do sborů zhoubné nauky, například „zakazují manželství, příkazují zdržovat se jídel, která Bůh stvořil, aby je používali s díkyvdáním ti, kteří mají poznání a přesně znají pravdu“. Pavel zde určitě nenaznačuje, že falešní učitelé druhým příkazují zdržovat se naprosto všech jídel, která Bůh stvořil. To by znamenalo absolutní půst, který by měl za následek smrt. Apoštol měl zcela zřejmě na mysli, že zakazují určitá *specifická* jídla, s největší pravděpodobností ta, která byla rovněž zakázána mojišským Zákonem.

Podívejme se, jak slovo „zdržovat se“ používá apoštol Petr v 1. Petra 2:11:

Milovaní, vybízím vás jako cizince a dočasné usudlíky, abyste se *stále zdržovali tělesných žádostí*, neboť právě ty působí rozpor s duší.

Kdybychom jeho vybidnutí chtěli uplatnit v absolutním smyslu slova, pak bychom nemohli uspokojit žádnou tělesnou žádost. To po nás Petr určitě nechce. Všichni máme tělesné žádosti jako například jíst, dýchat, spát, odpočívat a mnoho dalších, které jsou naprosto vhodné a v pořádku. Abychom porozuměli tomu, kterých „tělesných žádostí“ se máme „zdržovat“, je nutné uvažovat v *kontextu* Petrových slov. Teprve z něj můžeme porozumět, že se nejedná o všechny tělesné žádosti, ale o škodlivé, hříšné žádosti, které opravdu „působí rozpor s duší“.

Proto se musíme ptát: *V jakém kontextu* použil Jakub a ostatní členové jeruzalémského sněmu výraz „zdržovat se krve“? Konkrétní otázkou, kterou sněm řešil, bylo to, že někteří křesťané ze Židů požadovali po křesťanech z pohanů, aby se nejenom nechali obřezat, ale aby také „dodržovali mojišský Zákon“. ³¹ Apoštol Petr se vyjádřil právě k tomuto požadavku na dodržování mojišského Zákona, a označil ho jako „jho“. ³² Po Petrovi před všemi shromážděnými promlouval Jakub, a vyjmenovával věci, kterých by se křesťané z pohanů měli zdržovat – věci znečištěných modlami, krve, zardoušeného a smilstva – a pak dodal:

Mojiš má totiž od starodávných dob po městech ty, kteří ho kážou, protože je každý sabat nahlas čten v synagógách. ³³

Když tedy Jakub formuloval své doporučení, zcela zřejmě bral v úvahu, co lidé slyšeli, když jim byl v synagóze „čten Mojiš“. Věděl, že v dávných dobách existovali pohané, „lidé z národů“, kteří v Izraeli žili mezi židovskou komunitou. Jaké požadavky na ně kladl mojišský Zákon? Nevyžadoval obřízku, ale museli se zdržovat určitých způsobů jednání, které jsou vyjmenovány

³¹ Skutky 15:5.

³² Skutky 15:10.

³³ Skutky 15:19–21.

ve 3. Mojžíšově v kapitolách 17 a 18. K zakázaným zvyklostem, kterých se museli varovat jak Izraelité, tak „cizí usedlíci“, patřilo: modlářské oběti (3. Moj. 17:7–9), jíst krev, včetně té z nevykrváčených mrtvých zvířat (3. Moj. 17:10–16), a nutnost varovat se jednání, které bylo označeno jako mravně závadné (včetně incestu a homosexuálních zvyklostí). – 3. Mojžíšova 18:6–26.

V době jeruzalémského sněmu Izrael již byl pod kontrolou pohanů, a značné množství Židů žilo mimo svoji zemi v různých okolních národech (tito Židé byli nazýváni „diaspora“, což znamená „[ti] rozptýlení“). Jakub ale věděl, že v mnoha římských městech je způsob života v židovské komunitě podobný dřívějším dobám, a že je zcela běžné, aby pohané chodili do synagóg, a stýkali se zde se Židy.³⁴ i první křesťané, ať již z Židů nebo z pohanů, měli ve zvyku chodit na shromáždění v synagógách, a s určitostí víme, že se zde odehrávala i podstatná část Pavlovy kazatelské a vyučovací činnosti.³⁵ Jakubův odkaz na čtení Mojžíšova zákona v synagógách jednotlivých měst nám dává dobrý podklad pro názor, že když v předcházejícím verši vyjmenovává určité věci, kterých je třeba se varovat, má na mysli zákazy z mojžíšského Zákona, které se rovněž týkaly pohanů, jež v dávných dobách přebývali mezi Židy. Jak jsme si mohli povšimnout, Jakub ve své řeči nejenom vyjmenovává *ty samé věci, které nacházíme ve 3. Mojžíšově, ale dokonce zachovává i pořadí, v němž jsou v ní uvedeny*: modlářství, krev, maso ze zardoušeného (a proto nevykrváčeného) zvířete a sexuální nemravnost. Toto byly věci, kterých se křesťané z pohanů podle Jakubova doporučení měli zdržovat, a zřetelným důvodem pro jeho doporučení byla tehdy zcela běžná situace, během níž se na křesťanských shromážděních společně setkávali křesťané z pohanů i Židů. Jakub usiloval o to, aby původem různorodý sbor zachovával při uctívání pokoj a jednotu. Proto když křesťany z pohanů vybízí, aby se „zdržovali krve“, nevydává tím žádný univerzální zákon, ale uvažuje v kontextu zcela specifické situace a chce, aby křesťané z pohanů přestali *jíst* krev, protože něco takového je pro Židy odporne. Jestliže se někdo na tomto základě snaží dovozovat více, a připisuje krvi *samotné* jakýsi „posvátný“ status, pak vyjímá celou záležitost z jejího biblického a historického kontextu a vkládá do ní význam, který v ní ve skutečnosti nelze nalézt.³⁶

Stojí rovněž za povšimnutí, že Jakub do svého seznamu nezahrnul vraždu nebo krádež, protože tyto přečiny již byly v obecném povědomí jak Židů, tak i pohanů, chápány jako odsouzeníhodné. Na rozdíl od Židů pohané ale schvalovali modlářství, jedli krev i maso z nevykrváčeného zvířete, a neodsuzovali sexuální nemravnost – s místy uctívání například spojovali chámovou prostitucí. Doporučení se tak vztahovala na oblasti, ve kterých by pohanské praktiky mohly Židy nejvíce pohoršovat, a mít za následek neshody a roztržky.³⁷ a protože mojžíšský Zákon pro zachování pokoje mezi cizími usedlíky a Židy *nevyžadoval* obřizku, ani Jakub ji v požadavcích neuvádí.

Dopis, který byl na základě Jakubových slov odeslán, byl adresován výslovně křesťanům z *pohanů*, lidem „z národů“, kteří žili v Antiochii, Sýrii a Kylíkii (v oblastech na sever od Izraele),

³⁴ Srovnej Skutky 13:44–48; 14:1; 17:1–5, 10–12, 15–17; 18:4.

³⁵ Srovnej Skutky 18:1–4, 24–28.

³⁶ Skutky 15:29. Zde opět platí, že když někdo chápe výraz ‚získat z krve‘ v **absolutním** smyslu jako druh všeobecného zákazu, bude to znamenat, že nemůže podstoupit jakékoli krevní testy, nemůže být operován, pokud se nejedná o operaci, jež nekrváčí, a i v dalších ohledech se musí všemi způsoby „zdržovat krve“. Z kontextu však nevyplývá, že by se jednalo o takový obecný zákaz, ale že se tento příkaz konkrétně týkal skutečného jení krve.

³⁷ Už **Strážná věž** z 15. dubna 1909 připustila o záměru tohoto dopisu (strana 117): „Věci zde doporučené byly nezbytné pro udržení přátelství ‚těla‘ složeného z Židů i pohanů s ohledem na jejich odlišnosti ve vzdělání a v citech.“

a jeho účelem bylo reagovat na zcela konkrétní problém, totiž na pokus přimět věřící lidi z pohanů, aby „zachovávali mojžíšský Zákon“.³⁸ a jak jsme viděli, zaměřil se na oblasti, které se mohly nejpravděpodobněji stát příčinou sváru mezi křesťany ze Židů a křesťany z pohanů. Později ještě zřetelněji uvidíme, že nic v obsahu dopisu nesvědčí o tom, že se měl stát novým „Zákonem“, v němž by ony čtyři zakázané věci vytvářely „Quadrilog“, který by nahradil „Dekalog“ neboli původních deset přikázání mojžíšského Zákona. Jednalo se o konkrétní radu v konkrétní historické situaci.

ZVÝHODŇOVÁNÍ NĚKTERÝCH

Z pohledu člena vedoucího sboru jsem měl mnohdy pocit, že při uplatňování nauk dochází k určité míře diskriminace, a že jsou upřednostňováni lidé pracující v odborných profesích. Učitelům bylo povoleno, aby učili evoluci. Měli tak činit z „výhradně objektivního stanoviska“, a pokud možno předem vysvětlit, že oni mají jiný názor.³⁹ Jak jsme viděli, právníci se mohou účastnit práce ve volebních střediscích. Nejnápadnější ale je to, že lékaři mohou nejenom být členy zdravotnických organizací, které schvalují takové postupy, jakými jsou transfúze krve a potraty, ale je jim dokonce umožněno, aby sami prováděli transfúze v případě pacienta, který není svědkem, a který si ji vyžádá.⁴⁰ To je zdůvodněno tím, že mojžíšský Zákon povoloval, aby izraelité prodávali maso z nevykrváčených zvířat cizincům!⁴¹ Krev těchto zvířat ale stále ještě byla v jejich tělech, nebyla odebrána a uskladněna – na rozdíl od procesu, který předchází transfúzi, a který organizace odsuzuje jako výraz pohrdání Božím zákonem.⁴² Všechno naléhavé vybízení k „hluboké úctě k posvátnosti krve“, všechna varování o tom, že zneužití krve s sebou nese vinu krve, všechny argumenty, kterými se odsuzuje skladování krve jako projev pohrdání Božím zákonem, to všechno najednou neplatí, jedná-li se o chirurga, který je zároveň svědkem Jehovovým.⁴³

³⁸ Skutky 15:5, 23–29.

³⁹ *Toto téma se rozebírá v navrhovaných Směrnících pro odpovědi na dotazy pod heslem „Škola, světské vzdělání“.*

⁴⁰ *Viz Strážná věž z 15. listopadu 1964, strany 682, 683 (česky nevyšlo, pozn. překl.); také Strážná věž z 1. dubna 1975, strany 215, 216 (česky 1. července 1976) o poskytování krve k transfúzím. V revidovaných Směrnících pro odpovědi na dotazy (tak, jak jsem je odevzdal) se píše, že lékař nebo sestra mohou podat takovou transfúzi, pokud jim to „nařídí nadřízený“.*

⁴¹ 5. Mojžíšova 14:21.

⁴² *Za zmínku stojí, že stejná Strážná věž z 15. listopadu 1964 (česky nevyšlo, pozn. překl.) ponechává na svědomí křesťana, jestli bude v potravinách nebo řeznictví prodávat krvavá jelita „osobám ze světa“. Zdá se, že když se pisatel rozhodl postupovat takto shovívavě v případě praktikujících lékařů, cítil se též povinován zmínit se o prodávacích potravin a o řeznících. Ale opět se zde nejedná o prodej masa z nevykrváčeného zvířete, ale o prodej výrobku vzniklého pomocí sběru, skladování a zpracování krve – což politika Strážné věže jinde odsuzuje.*

⁴³ *Ve Spojených státech se lékaři a právníci z řad svědků každoročně scházejí, aby prodiskutovali záležitosti jako např. „zachování tajemství a výsady“ v jejich vztahu k ostatním svědkům. Pochybuji, že by jiní svědkové pracující v zaměstnáních těšících se menší vážnosti mohli pořádat podobné schůzky, aniž by organizace byla pohoršena a odrazovala je od toho.*

Upřímně řečeno, a aniž bych se přitom chtěl někoho dotknout, když se znovu probírám tím množstvím výnosů, nařízení, předpisů, praktik a formalistických rozborů, o kterých je tato kapitola, nezbyvá mi, než se vyjádřit v tom smyslu, že pokud by člověk ve svém každodenním životě uvažoval v duchu, v němž se nesou vydaná rozhodnutí, lidé kolem něj by si snadno mohli myslet, že se zbláznil.

PROČ TO LIDÉ PŘIJÍMAJÍ?

Apoštol Pavel mluvil o těch, kdo v jeho době „*chtějí být pod zákonem*“ (Galatánům 4:21) a to se až dodnes nezměnilo. V Pavlových dnech někteří křesťané ze Židů prosazovali obřízku a dodržování zákona. Dnes už nikdo nepožaduje, aby se křesťané podrobili mojžíšskému Zákonu. Ale tím, že určití lidé prosazují formalistický přístup ke křesťanství, vytvářejí z něj řadu zákonných ustanovení neboli soustavu pravidel, která je třeba dodržovat. Vytvářejí svět otrockých pravidel a tradičních postupů, kterými řídí vztah lidí k Bohu.

Ale proč se lidé tomuto nátlaku podřizují? Co způsobuje, že se vzdávají drahocenné svobody činit rozhodnutí podle vlastního svědomí, a to dokonce i v těch nejméně důležitých oblastech života? Co způsobuje, že jsou ochotni podřídit se názorům a nařízením nedokonalých lidí, ačkoli tím dávají v sázku své zaměstnání, svobodu, manželství, a nakonec i život, ať již vlastní nebo těch nejbližších?

Svoji roli zde sehrává řada faktorů. Rodina nebo nejbližší okolí mohou vykonávat silný nátlak, a podřídit se mu znamená vyhnout se neshodám a konfliktům. U někoho může jít o celkový, ochromující strach z toho, že pokud se ocitne mimo organizační „*archu*“, bude Bohem zavržen a posléze zničen. Ale jeden z důvodů je ještě významnější, a často je jádrem celého problému.

Většina lidí ráda žije v černobílém světě, ve kterém za ně druzí rozhodnou, co je správné, a co je špatné. Rozhodovat se na základě vlastního svědomí může být hodně složité, a někdy až bolestné. Proto se mnozí raději ani nesnaží, a dávají přednost tomu, aby jim někdo jiný řekl, co mají dělat. Aby někdo jiný byl jejich svědomím. Tento myšlenkový postoj umožnil, že se Ježíš narodil do systému, v němž dominovali rabíni a jejich tradiční rozhodnutí. Místo aby se lidé rozhodovali na základě Božího slova a vlastního svědomí, platilo: „*Zeptej se rabína*.“ a mezi svědky Jehovovými bezesporu platí: „*Zeptej se, co na to říká organizace*“, nebo ještě jednodušeji: „*Zeptej se v Brooklynu*.“

Dalším důvodem je mnohdy jenom těžko postřehnutelná rafinovanost, se kterou jsou tyto právní rozборы a výklady předkládány a prosazovány. Náboženská horlivost, se kterou se klade důraz na zákony a náboženský formalismus, je zároveň doplňována mnoha spekulativními detaily a záladnou sofistikou – uvažováním, které je sice klamné, ale může budit dojem hodnověrnosti a někdy až duchaplné inspirace. Leckdy je třeba věnovat značné úsilí tomu, aby člověk rozpoznal, o jaký klam se vlastně jedná, a lidé často takové úsilí nejsou ochotni nebo schopni vynaložit.

Uvažujme o dvou příkladech z rabínského prostředí. „*Učitelé zákona*“ kdysi usilovali o to, aby co nejpodrobněji vyložili příkaz ze 2. Mojžíšovy 16:29 („*Ať nikdo sedmý den nevychází ze svého místa*“). Rozhodli proto, že o sabatním dnu člověk může od okraje města nebo vesnice ujít pouze určitou vzdálenost (o něco méně než 915 metrů). Tato vzdálenost byla nazývána „*sabatním dnem cesty*“ (tento výraz se používal v Ježíšových dnech; srovnej

Skutky 1:12). Nicméně, existoval způsob, jak ujít daleko více, a rabíni mu dali své požehnání. O co šlo?

Člověk si ve skutečnosti den před sabatem mohl vytvořit druhé bydliště tak, že kdekoli od svého domu, ale stále ještě v dosahu 915 metrů, zanechal zásoby, které mu poskytlý potravu alespoň na dvě jídla. To mu umožnilo, aby o sabatu cestoval nejprve ke svému druhému bydlišti, a odtud dalších asi 915 metrů tam, kam potřeboval.

Podobně bylo „nastaveno“ i přikázání z Jeremjáše 17:22, které nedovoluje „v sabatním dnu ... vynášet žádný náklad ze svých domovů“. Učitelé zákona usoudili, že nic v tomto příkazu nebrání tomu, aby věci byly přenášeny z *jedné části domu do druhé části domu*, a to ani tehdy, když dům byl obýván více než jednou rodinou. Rozhodli proto, že lidé, kteří žijí v domech soustředěných kolem určitého místa, například společného nádvoří, mohou vytvořit pro celou skupinu domů obecný, přikázáním povolený vstup tím, že u vchodu do nádvoří vztyčí veřeje dveří, a nahoře je spojí trámem. V tom okamžiku se mohlo na *všechny domy pohlížet jako na jedno místo k bydlení*, a nic již nebránilo tomu, aby se věci mohly přenášet z jednoho domu do druhého, a to bez porušení zákona.⁴⁴

Porovnejme nyní tuto metodu uvažování a právnických kliček se způsobem, který Strážná věž používá, když v praxi uplatňuje svá nařízení, která se týkají určitých aspektů lékařské praxe. „Otázky čtenářů“ ve *Strážné věži* z 1. března 1989 (česky 20/1989, samizdat) rozebíraly metodu, při které se pacientovi před operací odebere krev, uskladní se, a opět se při operaci nebo po ní použije. Závěr je kategorický: Svědkové Jehovovi tuto metodu NEPŘIJÍMAJÍ. Proč? Je uveden text z 5. Mojžíšovy 12:24, podle kterého musí být krev zabitého zvířete vylita na zem. Z blíže neuvedeného důvodu je tento text chápán jako analogie výše popsaného lékařského postupu, při kterém se živému člověku odebere a potom uskladní jeho vlastní krev.

Článek poté ale pokračuje rozborem jiné metody, kdy během operace je pacientova krev kvůli okysličování vedena do mimotělního krevního oběhu, nebo je použit přístroj pro hemodialýzu (umělá ledvina) filtrující krev a pak je přivedena zpět do pacientova těla. Čtenáři se v článku dozvídají, že na rozdíl od první metody, je tento způsob zacházení s krví pro křesťana přijatelný. Proč? Protože křesťan tento proces může pokládat „**za prodloužení svého oběhového systému**, aby krev mohla projít umělým orgánem“, a může na tuto metodu nahlížet tak, že „krev v tomto **uzavřeném okruhu** je stále součástí jeho těla, a proto nemusí být „vylita““.

Jak odlišné je toto umělé „prodloužení“ oběhového systému od právního formalismu rabínů, které umožňovalo „prodloužení“ sabatního dne cestou tím, že se uměle vytvořilo nové místo bydliště? Nebo jak se od dávného legalismu, podle kterého se formálním vztyčením dvou zárubní překlenutých trámem vytvořil „uzavřený okruh“ několika domů, odlišuje to, že krev je formálně stále chápána jako součást „uzavřeného okruhu“? Je patrné, že ten samý druh chytřáckého uvažování a právně-formalistického používání zvláštních detailů, který se hodil v době minulé, se hodí i dnes.

Ve svém srdci mnozí svědkové cítí, že metoda skladování vlastní krve není proti Bibli o nic více než metoda, při níž se používá mimotělní krevní oběh nebo přístroj pro dialýzu. Nikdo jim ale nedovolí, aby se řídili svým vlastním svědomím. V sázce může být život, ale formalistické uvažování a výklad Strážné věže je závazný, protože se jedná o součást „důležité sbírky teokratického zákona“. A kdo neposlechne, riskuje, že bude vyloučen.

---

⁴⁴ Viz *Judaism (Judaismus)*, sv. II, George Foot Moore, Cambridge, Harvard University Press, 1954, strany 31, 32.

SLABOST ZÁKONA A SÍLA LÁSKY

Zákon často vytváří zdání vnější konformity, která zakrývá, čím jsou lidé uvnitř. V Ježíšových dnech umožňovala náboženským vůdcům, aby tím, že úzkostlivě „žili podle pravidel“, „navenek před lidmi vypadali jako dobří a čestní muži“. Ale „uvnitř byli plní pokrytectví a bezzákonosti“.⁴⁵ To samé platí pro naši dobu.

Zákon má pak nejmenší účinek tehdy, když se zabývá oblastmi, které jsou nejbližší lidskému srdci. Zákon může označit a potrestat zloděje. Ale již nestačí na chamtivého člověka, který zákon dodržuje, přičemž ale svojí chamtivostí a lakotou způsobuje utrpení druhých. Vrah může být zákonem odsouzen a dokonce usmrcen. Ale zákon již nic nezmuže proti člověku, který nenávidí, žárlí, závidí, je zahořklý, plný zloby a chce se mstít – zejména když je ten člověk dostatečně chytrý na to, aby tak učinil „zákonnými“ prostředky. Zním takové muže, a někteří z nich zastávají vysoká postavení.

Můžeme si povšimnout nápadného rozdílu mezi přístupem, který druhé ovládá prostřednictvím kladení důrazu na vnější dodržování příkazů, pravidel a nařízení, a přístupem, který používá apoštol Pavel, když druhé vybízí, aby přestali jednat špatně. Pavel se neustále odvolává na lásku, ne na zákon. V dopise Římanům se vyjadřuje takto:

Nebudte nikomu dlužni ani jedinou věc kromě toho, abyste jeden druhého milovali; neboť kdo miluje svého bližního, naplnil zákon. Vždyť [sbírka zákona]: „Nedopustíš se cizoložství, nezavraždíš, nebudeš krást, nebudeš chtivý“ a jakékoli jiné přikázání, které existuje, je shrnuto v tomto slově, totiž: „Budeš milovat svého bližního jako sám sebe.“ Láska nepůsobí bližnímu zlo; proto je láska naplněním zákona.⁴⁶

Pavel byl zosobněním tohoto přístupu zvláště tehdy, když musel řešit problémy. Jedním ze známých příkladů se stala otázka konzumace masa, které bylo obětováno modlám (jednalo se o jednu ze čtyř věcí uvedených ve Skutcích 15. kapitole). V Korintu někteří křesťané dokonce chodili do pohanských chrámů, kde maso bylo nejprve obětováno, a potom uvařeno a podáváno ve zvláštních, k tomu určených místnostech v prostorách chrámu. Takové jednání bylo v očích některých křesťanů – zejména těch židovského původu – srovnatelné s tím, jak by se dnes svědkové Jehovovi dívali na někoho z jejich středu, kdo by se v římsko-katolické katedrále svatého Patrika v New Yorku účastnil jídla, které by předtím požehnal kněz, který tam slouží, přičemž by zisk šel na účet katolické církve. Zatímco lze teoreticky srovnat, jak by dnes křesťané na věc nahlíželi, v prvním století šlo o daleko závažnější problém. Jak se Pavel k této otázce postavil?

Hrozil křesťanům, kteří jedli maso obětované modlám, právními výbory a možným vyloučením? Odvolával se na zákon nebo soustavu pravidel, když chtěl tento zvyk potlačit? Naopak, ukázal, že jednání *samo o sobě* nebylo nijak odsouzeníhodné. Ale jeho důsledky mohly být velmi nežádoucí, dokonce tragické. Pavel založil svoji radu na lásce, nikoli zákonu, a napsal:

⁴⁵ *Matouš 23:27, 28, JB.*

⁴⁶ *Římanům 13:8–10, NW.*

Je snadné, abychom si mysleli, že v problémech jako je tento, „máme jasno“, ale měli bychom mít na paměti, že zatímco toto „jasno“ člověku může dodávat zdání důležitosti, je to jenom a pouze láska, která způsobuje, že roste do opravdové velikosti. Ačkoli si totiž někdo myslí, že „zná“, je docela dobře možné, že nemá ani potuchy o věcech, které by opravdu znát měl. Ale jestliže miluje Boha, pak je to člověk, jenž je Bohem poznán.

V záležitosti jedení masa obětovaného modlám jsme si jisti, že žádná modla ve skutečnosti neexistuje, a že je jenom jeden Bůh. ... Ale poznání, které máme, s námi nesdílí všichni lidé. Někteří, až dosud zvyklí na modly, se účastní jídla, a dívají se na ně jakoby bylo opravdu obětováno bohu, a jejich křehké svědomí je tím zraňováno. ... Musíte si dávat pozor, aby vaše svoboda jíst takové jídlo nebyla žádným způsobem překážkou tomu, jehož víra není tak pevná jako vaše. Dejme tomu, že ty, který máš poznání Boha, bys byl spatřen, jak v pohanském chrámu jíš maso obětované modlám. Nebylo by to povzbuzením pro toho, kdo má křehké svědomí, aby učinil totéž? Určitě si nepřeješ, aby jsi svým větším poznáním přivedl svého slabšího bratra, za kterého Kristus zemřel, do duchovní záhuby? A když takto hřešíš [to jest, zneužíváním křesťanské svobody] a pokozuješ slabé svědomí svých bratrů, ve skutečnosti hřešíš proti Kristu.⁴⁷

Z hlediska zákona a jeho porušení tedy nezáleželo na tom, zda někdo maso jedl nebo ne. Na čem ale záleželo, byla láska a starost, aby slabší bratr, „za kterého Kristus zemřel“, nebyl přiveden ke klopýtání – k danému problému to byl opravdu mnohem velkorysejší přístup, který zároveň umožňoval, aby křesťan ukázal, co se opravdu skrývá v jeho srdci. A to znamenalo daleko více, než se prostě podřídit nějakému příkazu.

Rada, kterou apoštol Pavel v tomto případě poskytl, zároveň zřetelně ukazuje, že na rozhodnutí apoštolů a starších mužů v Jeruzalémě (jak je zaznamenáno ve Skutcích 15. kapitole) nepohlížel jako na „zákon“. Pokud by se opravdu jednalo o „zákon“, Pavel by nikdy nemohl napsat to, co napsal Korint'ánům, a jednoznačně se v dopise vyjádřit, že jíst maso obětované modlám je otázka svědomí, ve které rozhoduje to, zda druhé přivádíme ke klopýtání, nebo ne. Jestliže někdo chápe dopis ze Skutků 15. kapitoly jako zákon, a na tomto základě tvrdí, že v něm obsažená zmínka o krvi naznačuje, že křesťané stále zůstávají pod nařízením mojžíšského Zákona ohledně krve, pak to znamená, že vůbec nebere na vědomí výroky apoštola Pavla. Ten v záležitosti „masa obětovaného modlám“, která logicky souvisí s výnosem jeruzalémského sněmu, jasně ukazuje, že uvažování člověka, který jeruzalémský dopis chápe z hlediska závazného nařízení, nemá žádnou platnost.⁴⁸ Kdyby nemohlo dojít ke klopýtání, pak by nikdo nemohl oprávněně soudit Pavla nebo jiného křesťana za to, že jí maso obětované modlám. Neboli, Pavlovými slovy:

Vždyť proč by měla být má svoboda souzena svědomím někoho jiného? Jestliže se účastním s díky, proč se má o mně mluvit utračně kvůli tomu, za co vzdávám díky?⁴⁹

⁴⁷ 1. Korint'ánům 8:1–12, **PME**.

⁴⁸ *Vzhledem k sexuální nemravnosti (nebo „smilstvu“ podle jiných překladů), jež je v dopise z Jeruzaléma také zmíněna, to apoštol nikde neprezentuje jako záležitost, jež může být dobrá nebo špatná, podle toho, jestli působí klopýtání. Zjevně to považoval za záležitost bez ospravedlňujících faktorů. Přesto se zde neuvádí, že by právní výnosy byly pro křesťana nezbytné, aby se vyhnul sexuální nemravnosti. Jak vysvětluje Pavel v 1. Korint'ánům 6:13–19, osoba vedená zákonem lásky zjistí, že není možno takto zhřešit, protože by zneužila tělo, jež spojila s Kristem. (viz též 1. Tesaloničanům 4:3–6)*

⁴⁹ 1. Korint'ánům 10:29, **NW**.

Křesťanská svoboda by nikdy neměla vést k tomu, že se staneme necitlivými ke svědomí a pochybám druhých. Na druhé straně, nikdo nemá právo vnucovat druhým své vlastní svědomí, a tak omezovat Kristovu svobodu, ze které se oni těší. Žádná skupina nebo vybraný okruh mužů, kteří vystupují v roli samozvaných vykonavatelů apoštolské autority, nedisponuje právem uvalit svoje kolektivní svědomí na ostatní, a pak na tomto základě vynášet soudy a nařízení.

V předcházející kapitole jsme rozebírali rozdíl mezi zákony a zásadami. Zákony vykonávají moc na základě jejich vynucování autoritou, zásady působí skrze principy, které jsou v nich obsaženy. Ježíš často vyučoval prostřednictvím podobenství – příběhů, které nerozebíraly žádné zákony, ale zanechávaly v myslích posluchačů životně důležitá poučení a zásady. Podobenství o marnotratném synu nekončilo vydáním *zákona*, podle kterého by každý musel přijmout zpět své prostopášné děti, uspořádat pro ně hostinu a podobně. Namísto toho zdůrazňuje *ducha* lásky a velkorysý, milosrdný přístup. V Písmu nacházíme spojování mnoha různých metod. Pravda, jsou zde jasné příkazy a zákazy, ale také zde nacházíme příběhy, které ukazují schválený *způsob života* (žít v lásce, zachovávat pokojné vztahy s ostatními) a najdeme zde i odpovědi na konkrétní a aktuální otázky. Jako příklad uveďme apoštola Pavla, který poskytuje odpověď na celou řadu dobových sporů. Když tak činí, jeho cílem evidentně není vyhlásit nový *zákon*, ale dát zdravou duchovní radu, určenou pro vyřešení diskutovaného problému.

JAK OPRAVDOVÁ JE DOSAŽENÁ JEDNOTA?

Je pravdou, že ustanovením právní kontroly nad ostatními můžeme dosáhnout určité jednoty a pořádku. Ale je to opravdová jednota a pořádek? Nebo se jedná o jednotu a pořádek, které jsou založeny na ztrátě vlastní osobnosti a podrobení se? Proto vzniká otázka, zda tím, že v našem osobním životě odmítneme kontrolu vybrané skupiny mužů, kterou nad námi vykonávají prostřednictvím svých zákonických výkladů, budeme působit proti pravé jednotě a pevným svazkům. Znamená to, že se každý najednou rozeběhne svým vlastním směrem, a stane se nezávislým, svéhlavým a samolibým? Nemusí se to stát, a *nemělo* by se to stát – pokud každý opravdu přijme vedení Toho, kdo mu opravdovou svobodu chce poskytnout.

Stejně jako nikdo nemůže milovat neviditelného Boha, a přitom nenávidět svého bližního, tak nikdo nemůže žít s neviditelným Božím synem, a zároveň v rozepřích nebo odděleně od těch, kteří rovněž patří Kristu a uznávají jeho vedení.⁵⁰ Podle Písma to není příslušnost k organizaci, ale láska, která je „dokonalým poutem jednoty“, protože láska je shovívavá, laskavá, nežárlí, nevychloubá se, nenadýmá se nebo nehledá svoje vlastní zájmy, ale vyhledává dobro pro ostatní.⁵¹

Láska lidí násilím nenutí, aby ve vztahu setrvali, ale její vřelostí jsou k sobě přitahováni. Jakákoli forma křesťanské jednoty, která není založena na lásce, je předstíraná, má daleko k opravdovosti, a je možné ji udržovat pouze uplatňováním nekřesťanských prostředků.

⁵⁰ 1. Jana 4:20; 1. Korint'ánům 12:12–26; Efezanům 4:15, 16.

⁵¹ Kolosanům 3:14; 1. Korint'ánům 13:4–7.

POŽEHNÁNÍ KŘEŠŤANSKÉ SVOBODY

Mezi svědky Jehovovými dnes vládne neuvěřitelně spletitý soubor pravidel, který jim v celé řadě oblastí života a chování bere svobodu rozhodovat se na základě vlastního svědomí a čini z nich nevolníky, kteří jsou závislí na církevních rozhodnutích soudního tribunálu tvořeného skupinou několika omylných mužů.⁵² Jako bývalý podílník na těchto rozhodnutích a člen tohoto tribunálu jsem přesvědčen, že kořen zla všech současných problémů spočívá v tom, že jsme opomněli uznat pravdu, podle které jako křesťané již nejsme pod zákonem, ale že jsme Kristovým prostřednictvím přešli pod Boží nezaslouženou laskavost. Skrze Božího syna se můžeme těšit ze svobody, oprostění od pout zákonitvů, a radovat se ve spravedlnosti, která není výsledkem dodržování pravidel, ale je založena na víře a lásce.

Neschopnost rozlišit toto Boží opatření, pochyby, že je vůbec možné, aby neviditelná duchovní osoba vhodně a účinně vedla a řídila své následovníky na zemi, aniž by k tomu potřebovala vysoce organizované, viditelně uspořádané ústředí výkonné moci, které by zároveň sloužilo jako církevní soud, a nechota uvěřit tomu, že lidé mohou být uchráněni toho, aby jednali špatně, aniž by k tomu potřebovali ochrannou „zed“ tvořenou zákony, pravidly a výnosy – to jsou příčiny, proč tak mnoho lidí – možná většina z nich – je vyděšena myšlenkou, že není nutné být pod zákonem, a že je možné ho odmítnout, nejenom jako zcela nepraktický, ale také jako nebezpečný, zhoubný a podněcující nemravnost. To jsou důvody, proč jsou snadno zvikláni a přesvědčeni dokazováním těch, kteří touží po zavedení a vynucování – abychom použili slova Strážné věže – „právního systému kontroly“, který je „vymahatelný“ lidskými činiteli na základě náboženského soudního uspořádání.

Boží svatý duch, který je poskytován prostřednictvím Ježíše Krista, je silou nadřazenou zákonu motivující křesťana k tomu, aby miloval Boha a svého bližního. Proto mohl apoštol říci:

Ale jestliže vás vede Duch, nejste pod zákonem ... ovocem Ducha je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, mírnost a sebeovládání. Proti takovým věcem **není zákon**.⁵³

Velikost křesťanské svobody spočívá právě ve vědomí toho, že zcela svobodně a upřímně v našem jednání zrcadlíme tyto Boží vlastnosti, a že žádní náboženští představitelé nemají právo vložit se do našeho života, a překazit nám způsob, kterým vyjadřujeme svoji lásku, laskavost, mírnost nebo další vlastnosti Ducha. Můžeme tak jednat, a přitom nemít strach, protože víme, že „není zákon“, není žádná soustava pravidel, která by nás omezovala konat to, o čem jsme v hloubi našeho srdce přesvědčeni, že je správné, dobré, laskavé a milující a schválené Bohem – třebaže s tím někteří lidé nebudou souhlasit.

Skutečnost, že nejsme pod zákonem, ale pod Boží nezaslouženou laskavostí, tak jistě žádným způsobem nezmenšuje náš smysl pro odpovědnost, kterou máme jako Kristem osvobození lidé. Naopak, máme větší odpovědnost. Víme totiž, že musíme „mluvit a chovat se jako lidé, kteří budou souzeni [ne nějakým kodexem zákona nebo lidmi předepsanou soustavou pravidel,

⁵² *Ve svém dopise datovaném 29. dubna 1987 poukazuje právník Strážné věže Leslie R. Long na právní výbor sboru jako na „církevní tribunál“. Pokud tento výraz lze použít na sborové úrovni, hodí se ještě více na nejvyšší úroveň, kde působí vedoucí sbor jako nejvyšší „církevní tribunál“.*

⁵³ *Galat'ánům 5:22, 23, NIV.*

ale] zákonem svobody, protože pro ty, kteří sami nebyli milosrdní, je připraven soud bez milosrdenství; ale milosrdní se soudu nemusí obávat“.⁵⁴ „Zákon svobody“ je ten samý zákon, o kterém se Jakub právě ve svém dopise zmínil jako o „svrchovaném zákonu“ nebo „nejvyšším zákonu“, totiž že „budeš milovat svého bližního jako sám sebe“.

Vědomí, že Otce potěší to, že žijeme náš život na základě lásky, a ne podle nějaké zákonnické „soustavy pravidel“, má na nás očišťující, povzbuzující účinek. Boží syn, který je naší Hlavou a Pánem, a který nás osvobozuje od dodržování zákona a od lidí, kteří tyto lidské, náboženské zákony vymýšlejí a vynucují, je pro nás zosobněním takové lásky. Nemusíme se proto zaměřovat na to, abychom se nazpaměť učili složitá organizační pravidla a postupy. Ve skutečnosti vůbec nemusíme uvažovat v pojmech zákona. Spíše se chceme zaměřit na Božího syna a na to, co jsme se od něj naučili z Božího slova, a co nejvěrněji žít náš život podle Ježíšova příkladu.

---

⁵⁴ *Jakub 2:12, 13, JB.*

